

Подворняк Т. Р.,

студентка 2 курсу магістратури

*Навчально-наукового інституту філології та журналістики
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*

КРИМСЬКОТАТАРСЬКА ГРОМАДЯНСЬКА ЖУРНАЛІСТИКА В ОКУПОВАНОМУ КРИМУ У 2014–2016 РОКАХ

Окупація Криму в 2014 році і наступні за нею системні репресії, затримання, допити, обшуки і арешти, незаконне етапування в російські в'язниці, насильницькі викрадення та вбивства стали причиною нової масової міграції корінного народу, а фактично його депортації.

До 2014 року, до окупації Криму, на території півострова широко розвивалися кримськотатарські медіа: газети «Къырым», «Янъы дюнъя», «Голос Криму» і «Avdet», національна теле- і радіоредакція у Держтелерадіокомпанії

«Крим», телеканал «АТР», радіостанції «Meуdan», «Лідер», інформаційне агентство «ОНА» та низка інтернет-ресурсів. Звичайно, з приходом окупаційної влади на територію українського півострова вони зазнали величезного тиску. Причиною таких дій з боку окупантів стало те, що кримськотатарські ЗМІ намагалися правдиво висвітлити ситуацію на півострові, що не було в інтересах РФ.

Більшість із перерахованих медіа були вимушені припинити свою діяльність через відмову в отриманні ліцензії. Унаслідок повної ліквідації кримськотатарських ЗМІ, на півострові почала широко розвиватися громадянська журналістика. Основою цього руху були не професійні журналісти, оскільки ті повинні були покинути Крим задля своєї безпеки, а звичайні активісти. «Громадянська (демокритична) журналістика не є професійною діяльністю. Її можна визначити як активну участь аудиторії в процесі збору, аналізу й поширення новин та інформації» [2, с. 447]. Прості люди, що змушені жити в умовах тимчасової окупації, взяли в руки мобільні телефони та ввікнули камеру, аби зафіксувати численні правопорушення щодо представників корінного кримськотатарського народу.

Російські силовики під час обшуків в будинках активістів або судів над незаконно затриманими громадян України в Криму могли просто вибити телефон і камеру у громадянських журналістів, котрі фіксували усе на відео. Часом окупанти до них застосовували і фізичну силу. Як

інструмент тиску і розправи над активістами застосовувалося російське законодавство.

9 квітня 2016 року був створений громадянський рух «Кримська солідарність». Це неформальна правозахисна організація, яка була створена родичами політв'язнів, адвокатами й активістами. Головна мета – захист жертв політичних репресій.

Спочатку, це була мала організація, яка складалася усього лише з 15 чоловік. Та, з посиленням репресій з боку окупаційної влади, до руху доєдналися не лише родичі потерпілих, а й громадянські активісти, незалежні ЗМІ та блогери. Координатор руху Ділявер Меметов повідомив, що «двері

«Кримської солідарності» відкриті для абсолютно різних людей, переслідуваних за інакомислення – незалежно від конфесії чи національності» [1].

Головним майданчиком для роботи громадянських журналістів стали соціальні мережі, а конкретніше – Фейсбук.

Біля витоків кримськотатарської громадянської журналістики стояв Наріман Мемедемінов. З початку окупації, з 2014 року він вів активну інформаційну та правозахисну діяльність, за що неодноразово піддавався переслідуванням [8]. У 2016 році в його будинку провели обшук, під час якого йому намагалися підкинути заборонену літературу (літературу та пропагандистські матеріали «Хізб ут-Тахрір»). У 2017 році чоловіка оштрафували на 20 000 рублів за те, що він вів репортаж з місця обшуку у будинку активіста Сейдамета Мустафаєва в Бахчисараї. У підсумку, 22 березня 2018 року окупанти затримали Нарімана Мемедемінова. 2 жовтня 2019 року Південний окружний військовий суд Росії визнав чоловіка винним в публічних закликах до терористичної діяльності і засудив його до двох з половиною років позбавлення волі в колонії-поселення, а також заборонив займатися адмініструванням сайтів протягом двох років. Російський правозахисний центр «Меморіал» у 2018 році визнав Мемедемінова політв'язнем.

21 вересня 2020 р., громадянський журналіст Наріман Мемедемінов, відбувши покарання, вийшов на свободу та повернувся в Крим. Наразі він продовжує свою активну діяльність та висвітлює ситуацію з порушенням прав людини уже на міжнародних майданчиках. У березні 2021 року чоловік взяв участь у засіданні представників країн-членів Радбезу ООН «Крим: сім років порушень суверенітету і територіальної цілісності України». Під час свого виступу він розповів про переслідування Росією кримських татар [3].

Отже, після окупації Російською Федерацією Автономної Республіки Крим та м. Севастополь, будь-які засоби масові

інформації, а в особливості кримськотатарські, внаслідок тиску, вимушені були припинити свою діяльність та переїхати на материкову територію України. Свобода слова повністю відсутня, усі медіа, які діють в реальному часі на півострові, жорстоко контролюються з боку окупаційної влади.

Внаслідок тиску окупантів, громадянська журналістика кримських татар набуває розвитку, хоч і також зазнає страшних репресій. Громадянська журналістика стала новим інструментом ненасильницької боротьби корінного народу Криму за свої права. «Нове соціальне явище в Криму – громадянська журналістика – елемент боротьби за права людини, спротив місцевого населення діям незаконної влади півострову, яка існує завдяки громадянській мужності» [4, с. 12]

Список використаних джерел:

1. Телеканал АТР. URL: Режим доступу до ресурсу: <https://atr.ua/page/9/about-us>
2. Мельник О. В. Громадянська журналістика: проблеми та перспективи розвитку. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/Fly/article/view/2541>
3. Декларация Организации Объединенных Наций о правах коренных народов. 2007. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/indigenous_rights.shtml
4. Лисенко В. В. Громадянська журналістика як засіб реалізації права людини на інформацію. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. Національний університет «Одеська юридична академія», Міністерство освіти і науки України, Одеса, 2021.
5. Юрченко О. Нове явище в Криму – громадянська журналістика, що зародилася та активно працює завдяки громадянській мужності. *Журналіст України*. 2018. № 5–6. С. 12–14